

10 ROTSACHTIGE HABITATS EN GROTTEN (8310)

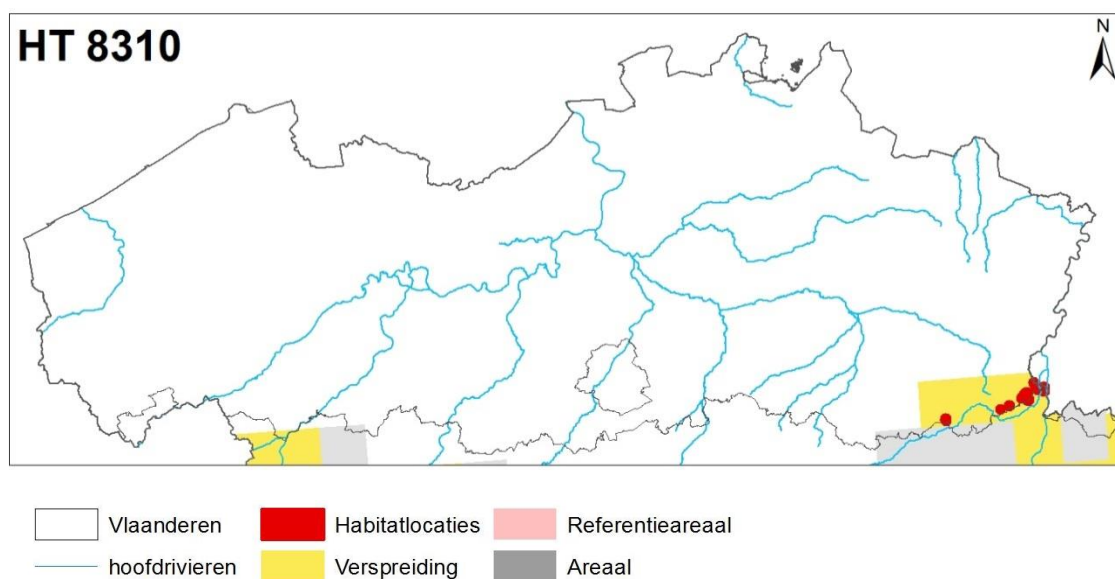
Steven De Saeger, Mike Lahaye²²

Dit hoofdstuk behandelt het habitattype:

code	habitatnaam	verkorte naam
8310	Niet voor publiek opengestelde grotten	niet voor publiek opengestelde grotten

10.1 AREAAL

In Vlaanderen komen geen natuurlijke grotten voor. De ondergrondse mergelgroeven in Zuid-Limburg hebben wel een typisch grottenklimaat waardoor het geschikte overwinteringsplaatsen zijn voor vleermuizen. Tabel 62 geeft een overzicht van alle Vlaamse ondergrondse mergelgroeven. Deze die toegankelijk en geschikt zijn voor overwinterende vleermuizen, en niet in gebruik zijn voor toegelaten menselijke activiteiten, zijn weerhouden als habitattype 8310 (tabel 62).

Figuur 31 Verspreiding, areaal en referentieareaal voor regionaal gunstige toestand (FRR). De verspreiding wordt zowel met de habitatlocaties, als in het EU-raster 10 x 10 km² gegeven. Het referentieareaal valt samen met het actuele areaal (en is daardoor niet zichtbaar op de kaart).

Methode: 'a) Complete survey or a statistically robust estimate' (voor meer duiding zie § 2.3)

---

²² Coördinator Groeven en Veiligheid in de gemeente Riemst

Tabel 61 Trendrichting, relatie tot het referentieareaal voor regionaal gunstige toestand (FRR) en eindconclusie voor het areaal (trend: = stabiel; FRR: $\cong$ FRR ongeveer gelijk aan actueel areaal).

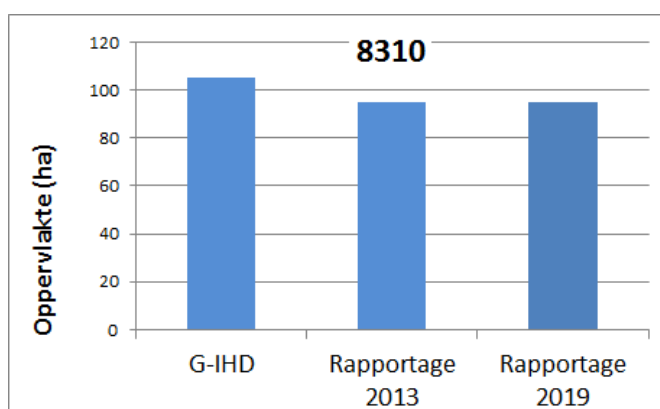
	Trend t.o.v. 2013	FRR	Eindconclusie 2019	Eindconclusie 2013
8310	=	$\cong$	FV gunstig	FV gunstig

10.2 OPPERVLAKTE IN GEHEEL VLAANDEREN EN IN HET SBZ-H-NETWERK

Tabel 62 Overzicht van de mergelgroeven in Vlaanderen met hun totale oppervlakte (contour rond de bovengrondse projectie van de gangen), de oppervlakte binnen SBZ-H en een verklaring indien niet habitatwaardig.

Groeves van west naar oost	opp. (ha) in Vlaanderen	opp. in SBZ-H (ha)	opp. 8310 (ha)	opp. 8310 in SBZ-H (ha)	Niet weerhouden als 8310 wegens:
Henisdael (Vechmaal)	3,4	3,2	3,4	3,2	
Janeke Koet (Millen)	0,065	0,003	0,065	0,003	
De Coolen (Riemst)	0,9	0,2	0,9	0,2	
Kuilen van Valmeer	3	0,5			Complex van kleine, afzonderlijke en afgesloten groeves onder huizen.
Pitjesberg	4,9	0	4,9	0	
Groeve - Lindenstraat	1,4	0	1,4	0	
Grote Berg (Zussen)	40	1,1	40	1,1	
Juge - Waterstraat (Zussen)	0,4	0	0,4	0	
Roosburg (Koegat, Drie Dagen, Flessenberg, Verbiestberg)	18,2	18,2	18,2	18,2	
De Keel	1,3	0	1,3	0	
Kleine keel	0,6	0,2			In gebruik als nooduitgang voor NATO-berg (Nederland); ingang langs Vlaamse zijde is hermetisch afgesloten.
Werken van Mathuus	5,4	0	5,4	0	
Muizenberg, Boerderijgroeve	5,9	2			Vlaamse deel in gebruik voor opslag van goederen en gewassen.
Avergat - Driesberg	12	4,4			Toeristisch uitgebaat; rondleidingen, feestzaal;
Avergat - Putberg	10,5	4,5			champignonkweek; opslag van goederen en gewassen.
Avergat - Grootberg	2,6	2,6	2,6	2,6	
Haesen	0	0			Afgegraven en opgevuld.
Caestert	5,4	5,4	5,4	5,4	

Ternaaien boven	4,3	4,3	4,3	4,3
Ternaaien beneden	6,5	6,5	6,5	6,5
Totaal (ha)	126,7	53,1	94,7	41,5

Figuur 32 Oppervlakte van de niet voor het publiek opengestelde grotten in Vlaanderen.
 Data: tabel 62; oppervlakte rapportage 2013 (Louette et al. 2013) en G-IHD (Paelinckx et al. 2009b).
 Periode rapportage 2019: 2018
 Methode rapportage 2019: 'a) Complete survey or a statistically robust estimate'.

Het oppervlakteverschil met de cijfers uit de G-IHD en de rapportage 2013 is te wijten aan een betere kennis over de bovengrondse projectie van de ondergrondse oppervlakte van de mergelgroeven.

Tabel 63 Beste oppervlaktewaarde (totaal voor Vlaanderen), aandeel in het SBZ-H-netwerk, trendrichting, relatie tot de referentieoppervlakte voor regionaal gunstige toestand (FRA) en eindconclusie voor habitatoppervlakte (trend: = stabiel; FRA: $\cong$ FRA ongeveer gelijk aan actuele oppervlakte).

	Oppervlakte Vlaanderen (ha)	Aandeel in SBZ-H (%)	Trend t.o.v. 2013	FRA	Conclusie 2019	Conclusie 2013
8310	95	44	=	$\cong$	FV gunstig	FV gunstig

Periode trendbepaling: 2012 - 2018 (voor meer duiding zie § 2.4)
 Methode trendbepaling: 'c) Based mainly on expert opinion with very limited data' (voor meer duiding zie § 2.2 en 2.4)

10.3 SPECIEKE STRUCTUREN EN FUNCTIES IN GEHEEL VLAANDEREN EN IN HET SBZ-H-NETWERK

Jaarlijks worden in grote delen van de mergelgroeven de overwinterende vleermuizen geteld. Deze data werden ons echter niet ter beschikking gesteld, waardoor we over dit onderdeel van de specifieke structuren en functies geen uitspraak kunnen doen.

De meeste groeven zijn min of meer (vleermuisvriendelijk) afgesloten, er zijn geen grootschalige landschappelijke veranderingen in de directe omgeving gebeurd en globaal is een algemeen positieve trend (bron: berichtgeving in de media, o.a. weblink 5) in het aantal overwinterende vleermuizen.

Enkel voor het Vlaamse deel van de groeven Caestert, Ternaaien Boven en Beneden worden de SS&F als onbekend gerapporteerd: in deze groeven is er geen enkele afsluiting aan de ingangen (gelegen in het Waals Gewest) met veel ongewenste bezoekers, vandalisme,

sluikstort, ... tot gevolg. Het effect van het niet afgesloten zijn op het microklimaat, het aantal overwinterende vleermuizen, ... in het Vlaamse deel van deze groeven is ons niet bekend.

10.4 DRUKKEN EN BEDREIGINGEN

Tabel 64 Overzicht van drukken (*pressures*; P) en bedreigingen (*threats*; T) van matig (M) of hoog (H) belang, volgens de EC-standaardlijst (zie § 2.6 en bijlage 5). Drukken en bedreigingen van laag belang zijn voor dit habitatype niet opgenomen.

Code	Beschrijving	8310	
		P	T
A	Agriculture		
A05	Removal of small landscape features for agricultural land parcel consolidation (hedges, stone walls, rushes, open ditches, springs, solitary trees, etc.)	M	M
A36	Agriculture activities not referred to above	M	M
F	Development, construction and use of residential, commercial, industrial and recreational infrastructure and areas.		
F02	Construction or modification (e.g. of housing and settlements) in existing urban or recreational areas	M	M
F07	Sports, tourism and leisure activities	M	M
F09	Deposition and treatment of waste/garbage from household/recreational facilities	M	M
H	Military action, public safety measures, and other human intrusions		
H04	Vandalism or arson	M	M
H06	Closure or restricted access to site/habitat	M	M
M	Geological events, natural catastrophes		
M06	Underground collapses	M	M

A05: voor vleermuizen is de aanwezigheid van lineaire kleine landschapselementen, zoals bomenrijen, hagen, houtkanten, beken en ruigten in de omgeving zeer belangrijk. Ze vervullen een belangrijke functie als verbinding naar de groeven die niet alleen gebruikt worden in de winter, maar ook dienen om te komen jagen, zwermen en overzomeren. Bovendien zijn kleine landschapselementen in een intensief agrarisch of stedelijk gebied een bron van voedsel en kunnen ook zorgen voor beschutting (bijv. tegen wind en neerslag) (Willems 2014).

A36: de mergeldiepte van het plafond boven een groeve is niet altijd heel dik. Bij intensieve landbouw met zware machines, waarbij diep geploegd wordt, bestaat het gevaar dat het plafond het begeeft en de groeve instort. Dit is o.a. het geval voor delen van de groeven Henisdael, het Roosburg en de Grote berg.

F02: de ligging van bepaalde groeven onder een dorpskern brengt een verhoogd veiligheidsrisico met zich mee. Om instortingen onder huizen en wegen te voorkomen worden indien nodig stabiliteitswerken uitgevoerd. Deze bestaan meestal uit het opvullen van een deel van de groeve. Deze bedreiging heeft vnl. betrekking op de groeve Grote Berg (De Haan & Lahaye 2018).

F07, H04 en H06: niet alle ondergrondse mergelgroeven zijn (vleermuisvriendelijk) afgesloten. De mergelgroeven trekken al van oudsher mensen aan. Begeleide bezoeken in het juiste seizoen hoeven geen knelpunt te zijn. Vleermuizen zijn echter zeer gevoelig voor verstoring tijdens hun winterslaap. Zelfs als ze slechts éénmaal tot enkele malen door verstoring (fel licht, lawaai, warmte, aanraking, rook, ...) uit hun winterslaap gewekt worden, is er een grote kans dat ze de winter niet overleven. Bovendien richten de ongewenste bezoekers vaak ook schade

////////////////////////////////////

aan (toegangsdeuren forceren, sluikestort, graffiti, autocross, vuur maken, ...). Vooral in de 3 groeven (Caestert, Ternaaien Boven en Beneden) onder het plateau van Caestert is dit een ernstig probleem. De groeven zelf liggen grotendeels in Vlaanderen, maar de toegangen liggen in Wallonië. De groeve ‘Werken van Mathuus’ heeft momenteel nog maar een rudimentaire, tijdelijke afsluiting, maar er zijn wel plannen om dit te verbeteren.

F09: naast sluikestort aan en in de grotingangen, bevatten sommige groeven, zoals de Grote Berg, ook grote hopen (bouw)afval dat via schachten en luchtkokers werd gestort. Ook vloeibaar afval zoals afvalwater, landbouwgif, olie,... werd soms in de groeven gestort.

M06: alle groeven zijn door de mens uitgegraven. De ene al wat grondiger dan de andere. Het instortingsgevaar hangt enerzijds af van natuurlijke factoren die samenhangen met de geologie, zoals de druksterkte van de mergel, de diepte t.o.v. het maaiveld en de aanwezigheid van aardpijpen (karst-verschijnselen). Anderzijds zijn er factoren die bepaald worden door de ontginningswijze en die de stabiliteit van de gangen bepalen: de mergeldikte van het plafond, de grootte en vorm van de pilaren, breedte en hoogte van de gangen, ... Ook bovengrondse activiteiten kunnen de stabiliteit beïnvloeden, zoals waterinsijpeling (lekkages), trillingen door zwaar verkeer of bouwwerken,... Vooral de gangenstelsels van de Grote Berg kennen de nodige stabiliteitsproblemen, maar ook in het Avergat (deel Grootberg) en het Roosburgcomplex is er actueel instortingsgevaar (o.a. De Haan & Lahaye 2018).

10.5 INSTANDHOUDINGSMAATREGELEN

De in tabel 65 opgesomde maatregelen zijn genomen met vooral als doel het areaal, de oppervlakte en de SS&F van het betreffende habitatype te behouden of verbeteren, zowel binnen, als buiten SBZ-H. De resultaten worden verwacht een effect te hebben op de volgende 2 rapportageperioden.

Tabel 65 Overzicht van de genomen instandhoudingsmaatregelen voor 8310, volgens de EC-standaardlijst (zie § 2.7 en bijlage 7). De tekst tussen haakjes is een verduidelijking naar de Vlaamse situatie.

Instandhoudingsmaatregelen (2013-2018)		8310
CA02	Restore small landscape features on agricultural land (Herwaarderen en heraanplanten kleine landschapselementen als jachtgebied en verbodingsgebied voor vleermuizen.)	x
CF03	Reduce impact of outdoor sports, leisure and recreational activities (toezicht, opruim zwerfvuil, ...)	x
CF12	Other measures related to residential, commercial, industrial and recreational infrastructures, operations and activities (tunnel Lacroixgroeve (Grote berg))	x
CH03	Reduce impact of other specific human actions (plaatsen van vleermuisvriendelijke toegangen tot de groeves, o.a. Roosburg en Grote Berg)	x
CL02	Minimise/prevent impacts of geological and natural catastrophes (Onderzoek naar en uitvoeren van stabiliteitswerken)	x

10.6 TOEKOMSTPERSPECTIEVEN

Tabel 66 Samenvattende tabel van de toekomstperspectieven.

	Areaal	Oppervlakte	Structuren en functies	Conclusie 2019	Conclusie 2013
8310	goed	goed	goed	FV gunstig	FV gunstig

////////////////////////////////////

10.7 CONCLUSIES

Tabel 67 Samenvattende tabel van de conclusies per criterium en einduitspraak over de algemene toestand en trend van de instandhouding (EC-regels: zie § 2.9, tabel 11 en voor tootaaltrend tabel 12).

	Areaal	Opper- vlakte	Specifieke structuren en functies	Toekomst- perspectieven	Eindconclusie 2019	Totaal- trend 2019	Eindconclusie 2013
8310	FV gunstig	FV gunstig	FV gunstig	FV gunstig	FV gunstig	stabiel	FV gunstig stabiel

